

Balkanlardaki Osmanlı Türkçesi Kökenli Kelimelerin Arnavutça Konuşurların Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenimine Etkisi

Metin İğdir

International Burch University, Bosnia and Herzegovina, metin.igdir@stu.ibu.edu.ba

Assist. Prof. Dr. Elif Derya Özdemir

SDU University – Kazakhstan, elif.ozdemir@sdu.edu.kz,

Özet

Araştırmamızın amacı, Balkan coğrafyasında yaşayan ve ana dili Arnavutça olan bireylerin dillerinde yer alan Osmanlı Türkçesi kökenli ortak kelimelerin (turkizmalar), halihazırda yabancı dil olarak Türkçe gelişim süreçleri üzerindeki etkisini belirlemektir. Araştırmada, köklü tarihsel ve kültürel söz varlığı mirasının, Arnavutça konuşurlarda kelime edinimi, okuma-anlama becerileri ve konuşma akıcılığı üzerindeki pozitif ve negatif transfer rollerini elde edilen verilerle derinlemesine incelemiştir. Araştırmada, nicel ve nitel verilerin birlikte kullanıldığı karma yöntem deseni benimsenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu, ölçüt örnekleme modeliyle seçilmiş, farklı sosyo-demografik geçmişlere, yaş gruplarına ve eğitim düzeylerine sahip 56 Arnavutça konuşur katılımcı oluşturmaktadır. Veriler, dijital ortamda yapılandırılmış anket formu ve derinlemesine analiz imkanı sunan yarı yapılandırılmış görüşme formları aracılığıyla toplanmıştır. Nicel verilerin analizi SPSS istatistik paket programı kullanılarak betimsel analiz, frekans ve yüzde yöntemleriyle gerçekleştirilirken; nitel veriler ise içerik analizi tekniğiyle çözümlenmiştir. Elde edilen bulgulara göre, katılımcıların %85.7'si her iki dilde de yaşayan Osmanlı Türkçesi kökenli ortak kelimelerin, mevcut Türkçe dil becerilerini geliştirme sürecini büyük ölçüde kolaylaştırdığını, katılımcıların %80.4'ü ise hedef dilde cümle kurma hızlarını ve okuma-anlama performanslarını doğrudan artırdığını belirtmiştir. Bulgular, Arnavutça konuşurların zihinlerinde halihazırda var olan Osmanlı Türkçesi mirasının, hedef dildeki zihinsel işleme süresini kısaltarak güçlü ve pozitif transfer sağladığını ve özellikle konuşma akıcılığına pozitif katkı sunduğunu ortaya koymaktadır. Diğer taraftan, tarihsel süreç içerisinde semantik aşınmaya, daralmaya veya değişimlere uğramış bazı ortak kelimelerin, öğrenme sürecinde, yalnızca eş değerler oluşturarak negatif transfere sebep olduğu belirlenmiştir. Arnavut konuşurların bazılarında bulunan Türkçeyi geliştirme yolunda motivasyonlarının arkasında eğitim, aile bağları, tarihsel bağlar ve kültürel ilgi unsurları ile birlikte, mevcut kelime mirasının ise bu süreci hızlandırmış olduğu kanısına varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi, Arnavutça Konuşurlar, Osmanlı Türkçesi, Dilsel Aktarım, Ortak Söz Varlığı.

Araştırma Makalesi

Konu: Edebiyat

Makaleye Atıf Bilgisi

İğdir, M. (2026). **Balkanlardaki Osmanlı Türkçesi Kökenli Kelimelerin Arnavutça Konuşurların Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenimine Etkisi.** *International Journal of Social Sciences (IJSS Journal)*,

(e-ISSN:2548-0685)

Vol:10, Issue:47; s. 244-271.

DOI: 10.52096/usbd.10.47.10

Gönderim: 14.05.2026

Kabul: 21.06.2026

www.sobider.net **ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ (ULUSLARARASI HAKEMLİ DERGİ)**

editorusbd@gmail.com

The Impact of Ottoman Turkish-Origin Words in the Balkans on Albanian Speakers' Learning of Turkish as a Foreign Language

Abstract

The aim of this study is to determine the impact of shared words of Ottoman Turkish origin (Turkisms)—present in the languages of individuals living in the Balkans whose native language is Albanian—on their ongoing process of learning Turkish as a foreign language. The study examines in depth, through the data obtained, the roles of positive and negative transfer played by this deep-rooted historical and cultural lexical heritage regarding vocabulary acquisition, reading comprehension skills, and speaking fluency among Albanian speakers. A mixed-methods design, utilizing both quantitative and qualitative data, was adopted for the study. The study group consisted of 56 Albanian-speaking participants—selected via a criterion sampling model—representing diverse socio-demographic backgrounds, age groups, and educational levels. Data were collected using a structured digital questionnaire and semi-structured interview forms that allowed for in-depth analysis. Quantitative data were analyzed using the SPSS statistical software package through descriptive analysis, frequency, and percentage methods, while qualitative data were examined using content analysis techniques. The findings indicate that 85.7% of the participants stated that shared words of Ottoman Turkish origin—active in both languages—significantly facilitated the process of developing their Turkish language skills, while 80.4% noted that these words directly enhanced their speed in constructing sentences and their reading comprehension performance in the target language. The findings reveal that the Ottoman Turkish legacy already present in the minds of Albanian speakers facilitates strong, positive transfer by reducing mental processing time in the target language, thereby contributing positively—particularly to speaking fluency. Conversely, it has been determined that certain shared words—which have undergone semantic erosion, narrowing, or shifts over the course of history—cause negative transfer during the learning process by acting as false cognates. It is concluded that, alongside factors such as education, family ties, historical connections, and cultural interest, the existing lexical legacy has accelerated the process for Albanian speakers motivated to improve their Turkish proficiency.

Keywords: Teaching Turkish as a Foreign Language, Albanian Speakers, Ottoman Turkish, Linguistic Transfer, Shared Vocabulary.

1. GİRİŞ

Çok uluslu toplumlarda, birbirleriyle olan ilişkilerde, yirmi birinci yüzyılda bilgi, sermaye ve insan hareketliliğini hızlandırırken, toplumlar arasındaki coğrafi ve kültürel mesafeleri asgari düzeye indirgeyerek dünyayı adeta homojen bir yapıya dönüştürmüştür. Bu dönüşüm, bireylerin ve toplulukların kendi ana dillerinin sınırlarını aşarak yeni dilsel sistemlerle entegre olmalarını, yani yabancı dil öğrenimini özel bir uğraş olmaktan çıkarıp, epistemolojik ve sosyo-ekonomik bir zorunluluk haline getirmiştir. Yabancı dil edinimi, yalnızca teknik bir dil bilgisi kodlaması veya mekanik bir kelime ezberleme süreci değil; aynı zamanda farklı kültürler, toplumlar arasında bilişsel ve sosyolojik köprülerin inşa edilmesidir.

Tarihsel süreç incelendiğinde, halkların jeopolitik, ticari veya askeri nedenlerle ortak bir yaşam alanı paylaşması, diller arası etkileşimi tetikleyen en etkili unsur olmuştur. Bu bağlamda, Türkiye ile köklü bağları bulunan stratejik havzalarda, zihinlerde halihazırda bulunan ortak söz varlığı unsurları üzerine yeni dilsel becerilerin inşa edilmesi akademik alanda sistematik ivme kazanmıştır (Aykaç, 2015).

Global bir yapıya sahip olan Dünya genelinde yabancı dil olarak Türkçeyi destekleyici faaliyetlerin kurumsal ve akademik olarak yoğunlaştığı coğrafyalar analiz edildiğinde, Balkanların özgün jeopolitik konumu ve tarihsel arka planı ile öne çıkmaktadır. Bölgenin yıllarca Osmanlı Devleti'nin idari, hukuki ve kültürel egemenliği altında kalması, Türkçenin bu coğrafyada merkezi bir konum edinmesini sağlamıştır. Osmanlı Devleti'nin Balkan ülkelerini fethetmesiyle birlikte, bu bölgede uyguladığı iskân ve nüfus planlama politikaları, Anadolu'daki Türk nüfusunun ve dilsel unsurlarının bu topraklara taşınmasını vesile olmuştur. Literatürde ilk sistemli iskân hareketlerinin 14. yüzyıl civarında başladığı görülmektedir. (Şahin, 2001).

Beş asrı aşan bu bir arada yaşama durumu; bölgedeki yerel halkların dil, kültür, folklor ve toplumsal yaşamda Türk kültürü ile doğal bir biçimde entegre olmasına sebep olmuştur. Kültürel bütünleşmenin ve karşılıklı geçişkenliğin en kalıcı ve somut yansıması ise dilsel alanda oluşmuştur. Ortak iletişim dili işlevi gören Osmanlı Türkçesi; Sırpça, Hırvatça, Bulgarca, Yunanca ve Arnavutça gibi Balkan dillerinin söz varlığına, fonetik ve morfolojik yapılarına binlerce kelime kazandırmış ve bu unsurlar tarihsel kırılmalardan sonar bile varlığını korumuştur. En yoğun bir şekilde etkilenen dillerin başında, Güney ve Batı Balkanlar'da geniş bir konuşur kitlesine sahip olan Arnavutça gelmektedir. Arnavutça, bünyesinde barındırdığı yoğun Osmanlı Türkçesi kökenli kelime (Turkizmalar) varlığı ile dil etkileşimi araştırmaları için zengin bir kaynak teşkil etmektedir. Hint-Avrupa dil ailesine mensup Arnavutça ile Ural-Altay dil ailesine dahil olan Türkçe arasında ortak söz varlığı mirası, modern dil edinimi süreçlerinde Arnavutça konuşurların halihazırda zihinlerinde bulunan Türkçeyi geliştirme aşamasına kritik birer zihinsel dayanak oluşturmaktadır. Hedef dildeki bir kelimenin, Arnavut konuşurun ana dilinde fonetik veya semantik bir karşılığının bulunması; anlam kurma, zihinsel sözlük içerisindeki bağları aktifleştirme ve kelime hazinesini genişletme süreçlerinde kolaylaştırıcı bir rol oynamaktadır.

1.1. Problem Durumu

Arnavutça söz varlığı içerisinde bilindiği üzere binlerce Osmanlı Türkçesi kökenli kelime vardır. Tarihi süreçte en başta Arnavutça olmak üzere, Balkan dillerine geçen ortak Türkçe alıntıların varlığı ve bu diller arasındaki yakınlaştırıcı rolü bilinmektedir (Eren,1970). İkinci dil edinimi literatüründe, diller arası benzerliklerin Arnavut konuşurlarda halihazırda zihinlerinde var olan Türkçeyi geliştirmeleri adına kolaylık sağlamaktadır. Arnavutça dili olmak üzere birçok Balkan dilinde de Osmanlı Türkçesi kökenli kelimeler yaygın olarak günümüze kadar kullanılmaya devam etmiştir (Eren, 1970). Diller arasındaki benzerliklerin öğrenme sürecini kolaylaştırdığına yönelik güçlü kanıtlar mevcuttur (Odlin, 1989; Ringbom, 2007). Özellikle kelime benzerliği ve ortak dil faktörlerinin, öğrenme hızını ve yeni kelimeleri kazanma yolunda olumlu etkileri olduğu görülmektedir. Ancak, Balkanlar genelinde Osmanlı Türkçesi kökenli kelimelerin filolojik ve statik analizlerine yönelik zengin bir arşiv bulunmasına karşılık; ortak mirasın modern dil öğrenim ortamlarında okuma, anlama, kelime kazanım hızı, konuşma akıcılığı, kaygı ve motivasyon üzerindeki çift yönlü yansımalarını uygulamalı verilerle inceleyen çalışmalar sınırlı kalmıştır (Abazi-Egro, 2002; Özcan ve Sallabaş, 2023). Mevcut Osmanlıca kökenli kelimelerin yeni Türkçede kelime edinimi ve konuşma akıcılığı, gibi alanlarda ne ölçüde pozitif transfer sağladığı, anlam kaymasına uğrayan kelimelerin ise ne düzeyde negatif transfere yol açtığı ampirik olarak ortaya konmalıdır. Araştırmamız; Kuzey Makedonya, Arnavutluk ve Kosova'daki 56 Arnavutça konuşurun güncel dil edinim süreçlerini inceleyerek literatürdeki oluşan boşluğu doldurmayı amaçlamaktadır.

1.2 Araştırmanın Amacı

Araştırmamızın amacı, Kuzey Makedonya, Arnavutluk ve Kosova'da yaşayan ve ana dili Arnavutça olan bireylerin dillerinde yer alan Osmanlı Türkçesi kökenli ortak kelimelerin, Arnavut konuşurlarda halihazırda var olan Türkçe bilgisinin arttırılmasındaki süreçte fonksiyonel ve bilişsel etkilerini derinlemesine incelemektir. Çalışma, ortak kelime mirasının dil edinimindeki rollerini tek boyutlu değil, dil transferi kuramı çerçevesinde çift yönlü olarak ele almaktadır. Bu doğrultuda araştırmada şu alt amaçlara odaklanılmıştır:

1. Kelime Edinimi Üzerindeki Etkinin Belirlenmesi: Arnavutça konuşurların zihinlerinde halihazırda var olan Osmanlıca kelimelerin, Türkçe kelime edinim sürecine katkılarına incelemek.

2. Alıcı Dil Becerilerinin İncelenmesi: Ortak kelime mirasının; Türkçe okuma-anlama, duyduğunu yapılandırma ve metin içinden anlam çıkarma yolundaki çalışmalarda hızlandırıcı ve kolaylaştırıcı rolünü keşfetmek.

3. Konuşma Akıcılığı ve Üretken Becerilerin Değerlendirilmesi: Arnavut konuşurların aile içi veya sosyal çevrelerinde kullandıkları Osmanlıca kökenli kelimelerin, Türkçede kendini ifade ederken yaşadıkları konuşma kaygısını azaltmadaki ve konuşma akıcılığını sağlamadaki rolünü belirlemek.

4. Negatif Transfer ve Dilsel Hataların Sınıflandırılması: Anlam sapmasına uğramış ortak kelimelerin, Arnavut konuşurların zihninde oluşturduğu semantik girişimleri ve hatalı kurgularını tespit etmek.

5. Duyuşsal ve Motivasyonel Faktörlerin Değerlendirilmesi: Arnavutça ve Türkçe arasındaki dilsel ve tarihsel yakınlığın, katılımcıların Türkçeye yönelik içsel motivasyonlarını ve kültürel aidiyet duyguları üzerindeki etkisini ortaya koymak.

1.3. Araştırmanın Önemi, Varsayımları ve Sınırlılıkları

Bu çalışma, dilsel aktarımın olumlu ve olumsuz yönlerini ampirik verilerle ortaya koyarak Balkanlar'a yönelik öğretim materyallerinin hazırlanmasında ve bölgeye özgü öğretim yöntemlerinin geliştirilmesinde kuramsal bir rehber niteliği taşımaktadır.

Araştırmanın temel varsayımları şunlardır: Katılımcıların kelime benzerliklerinden hareketle dil öğrenim süreçlerinde daha hızlı başarı gösterdikleri; asırlık sosyo-kültürel entegrasyonun ve kolektif belleğin dil öğrenimindeki psikolojik kaygı düzeyini düşürdüğü; ortak kelimelerin kullanım frekansı ile anlam kaymalarının konuşurların yaşadıkları diyalekt ve bölgelere göre farklılık gösterebileceğidir. Araştırma, coğrafi olarak Arnavutluk, Kuzey Makedonya ve Kosova ile; çalışma grubu düzeyinde ise araştırmaya dahil edilen 56 katılımcının verileriyle sınırlıdır.

1.4. Tanımlar

Yabancı Dil Olarak Türkçe: Anadili Türkçe olmayan kişilerin Türkçe dilini birbirleri arasında iletişim kurma amacıyla daha sonradan öğrenme aşamasını ifade eder.

Ana Dil: Bir kişinin doğumundan itibaren bulunduğu toplum içerisinde öğrendiği ilk dildir.

Osmanlı Türkçesi: Osmanlı döneminde kullanılan ve o dönemin önemli üç dili olan Türkçe, Arapça ve Farsça dillerinin birleşiminden oluşan dildir.

Dillerin Benzerliği: İki farklı dilin kelime veya anlam bakımından ortak yönlerinin bulunması durumunu ifade eder.

1.5. İlgili Çalışmalar

Bölgede uzun bir hakimiyet kuran Osmanlı Devleti'nin, bölge dillerinin Türkçeden yoğun biçimde etkilenmesine yol açmıştır (Abazi-Egro, 2002). Dil, kültürle şekillenen canlı bir varlık olduğundan, yüzyıllarca süren beraberlikten kaynaklanan sosyolojik ilişkilerin dile yansması kaçınılmaz bir sonuçtur (Bölükbaş, 2011). Literatürde, yerel dillerde korunan Osmanlıca kelimelerin günümüze kadar ulaştığı ve bu durumun yeni dil öğrenen kesimler için yapısal bir kolaylık sağladığı vurgulanmaktadır. Ancak, mevcut çalışmaların büyük bir kısmı statik kelime derlemeleri ve filolojik analizlerle sınırlı kalmıştır. Güncel dil öğretim stratejilerine, iki dilli hazırbuluşluk durumlarına ve modern dil edinim teorilerine (Odlin, Ringbom vb.) odaklanan uygulamalı araştırmalara olan ihtiyaç geçerliliğini korumaktadır.

2. YÖNTEM

Bu araştırmanın amacı, Balkanlar'da ortak bir kültürel ve tarihsel mirasın ürünü olarak varlığını sürdüren Osmanlı Türkçesi kökenli kelimelerin, anadili Arnavutça olan bireylerin yabancı dil olarak Türkçe öğrenim sürecine pozitif-negatif transfer, kelime edinimi, anlam kaymaları) olan etkisini incelemektir. Bu amaç doğrultusunda, araştırmada katılımcıların dilsel farkındalıkları, ortak kelimeleri kullanma eğilimleri ve bu kelimelerin öğrenme sürecindeki kolaylaştırıcı ya da zorlayıcı rolleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Belirlenen amaçlara ulaşabilmek ve elde edilen verileri bilimsel bir temelde anlamlandırabilmek için bu çalışmada Karma Yöntem deseni kullanılmıştır. Araştırmada nicel veriler aracılığıyla genel eğilimler ve dağılımlar belirlenirken, nitel verilerden durum çalışması ve fenomenoloji yaklaşımları kullanılmıştır. “Durum çalışması; tek bir durum ya da olayın derinlemesine boylamsal olarak incelendiği, verilerin sistematik bir şekilde toplandığı ve gerçek ortamda neler olduğuna bakıldığı bir yöntemdir” (Subaşı ve Okumuş, 2017, s. 420).

2.1. Araştırma Modeli

Araştırmamızda Kuzey Makedonya, Arnavutluk ve Kosova'da anadili Arnavutça olan konuşurların zihinlerinde yer alan Osmanlı Türkçesi kökenli ortak kelimelerin, halihazırda

zihinlerinde bulunan Türkçelerini geliştirme süreçlerinde morfo-sentaktik, duyuşsal ve bilişsel etkilerini derinlemesine betimlemek amacıyla karma araştırma metodolojisi kullanılmıştır. Odaklandığımız nokta, yada durum, beş asırlık sosyal ve kültürel dil temasının bir ürünü olan ve halkın canlı hafızasında saklanan Osmanlıca kelime mirasının, Arnavut konuşurların yeni Türkçe de dediğimiz modern Türkiye Türkçesini edinirken sergiledikleri dilsel aktarım, yani pozitif ve negatif transferin bize bakan yönüdür.

Desen olarak Fenomenoloji deseni ise bireylerin doğrudan tecrübe ettikleri, kulak aşinalığına sahip oldukları ancak üzerindeki örtük bilişsel süreçleri kuramsal olarak tam olarak adlandırmadıkları kavramsal olgulara dayanır. Araştırmamızın kapsamında, Arnavut konuşurların ortak söz varlığı unsurları ile hedef dilimiz olan Türkçe dilini deşifre etme, anlama ve üretme pratiklerine dair bireysel yaşantıları toplumsal bir yapıya taşımıştır.

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırma hedef evrenini, Balkanlar'da yabancı dil olarak Türkçe öğrenen Arnavut konuşurlar oluşturmaktadır. “Evren, soruları cevaplamak için ihtiyaç duyulan verilerin elde edildiği canlı ya da cansız varlıklardan oluşan büyük gruptur. Bir başka deyişle, araştırmada toplanacak verilerin analizi ile elde edilecek sonuçların geçerli olacağı, yorumlanacağı grup olarak tanımlanabilir” (Büyüköztürk vd., 2014, s. 80).

Araştırmanın çalışma grubu ise ölçüt örnekleme modeliyle belirlenmiştir. “Örneklem, özellikleri hakkında bilgi toplamak için çalışılan evrenden seçilen onun sınırlı bir parçasıdır” (Büyüköztürk, vd. 2014, s. 81). Araştırmaya 25 kadın, 31 erkek'ten oluşan 56 katılımcı katılmıştır. Bu doğrultuda belirlenen temel ölçütler şunlardır: Katılımcıların ana dilinin Arnavutça olması, Kuzey Makedonya, Arnavutluk ve Kosova'da ikamet etmesi, aktif veya örtük olarak Türkçe öğrenim sürecinin içinde yer alması ve günlük yaşamında ya da aile ortamında ortak söz varlığı unsurlarına maruz kalmış olmasıdır.

Araştırmaya bu ölçüleri karşılayan 25 kadın ve 31 erkek olmak üzere toplam 56 katılımcı dahil edilmiştir.

Tablo 1: Katılımcıların Cinsiyet Dağılımı

Cinsiyet	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kadın	25	44.6	44.6	44.6
Erkek	31	55.4	55.4	100.0
Toplam	56	100.0	100.0	

Tablo 1’de ankete katılan katılımcıların cinsiyetlerine göre frekans ve yüzdelik dağılımları verilmiştir. Bu ankete 31 erkek , 25 kadın katılmıştır. Bu bağlamda kadınların oranı erkeklerin oranına göre düşük olsa da her iki cinsiyete ulaşılmaya çalışıldığı görülmektedir. Balkanlarda yaşayan ve Osmanlıca’yı dilde aktif olarak kullanan kişileri kapsamaktadır. Bu doğrultuda araştırmanın örneklemini (çalışma grubunu); Kuzey Makedonya, Arnavutluk ve Kosova gibi ülkeleri içerisine alan Balkan coğrafyasında yaşayan, bazalarında Osmanlıca kelimelerin var olmasından dolayı Osmanlıca dilinde Türkçe kelimelerin hakim olmasından ötürü Türkçeyi öğrenmiş genç, yaşlı, her yaş grubuna hitap eden toplam 56 Arnavut kökenlilerden oluşmaktadır. Katılımcılar belirlenirken ailelerinde yada çevrelerinde Osmanlıca – Türkçe kökenli ortak kelimeleri günlük hayatlarında aktif şekilde kullanan kişilerden seçilmiştir. Örneklem modeli ölçüt örneklem modeli olarak belirlenmiştir. Kişilere uygulanan anketin başında ve kişilerle yapılan röportajların başında “Kişisel Bilgi Soruları” ve ardından Balkanlardaki Osmanlı Türkçesi Kökenli Kelimelerin Arnavutça Konuşurların Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenimine Etkisi ile ilgili çeşitli sorular kullanılmıştır.

Tablo 2: Katılımcıların Yaş Dağılımı

Yaş Grubu	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
15-18 Yaş	10	17.9	17.9	17.9
19-25 Yaş	5	8.9	8.9	26.8
26-35 Yaş	24	42.9	42.9	69.6
36-45 Yaş	14	25.0	25.0	94.6
46 ve üzeri	3	5.4	5.4	100.0
Toplam	56	100.0	100.0	

Tablo 2’de görüldüğü üzere araştırmaya katılan 56 kişinin yaşlara göre dağılımı bulunmaktadır. Buna göre araştırmanın katılımcısı en çok %42,9 ile 26 ile 35 yaş aralığındaki kişiler oluşturmaktadır. Ankete katılan en az %5,4 ile 46 yaş ve üzeri katılımcılar oluşturmaktadır.

2.3 Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak, literatür taraması doğrultusunda geliştirilen ve yapılandırılmış anket formları ile derinlemesine analiz imkanı sunan yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılmıştır. Verilerin analizi iki aşamalı olarak gerçekleştirilmiştir:

1. Nicel Verilerin Analizi: Ankete dayalı nicel veriler; veri özetleme ve tanımlayıcı istatistik süreçlerine uygun olarak SPSS istatistik yazılım programına aktarılmıştır. Verilerin analizinde frekans ve yüzde hesaplamaları kullanılarak tablolama ve betimleme işlemleri yapılmıştır.
2. Nitel Verilerin Analizi: Yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen sözel verileri betimsel analiz ve içerik analizi teknikleriyle çözümlenmiştir. Veriler önceden belirlenen; kültürel aidiyet, ortak dilsel miras, duyuşsal etkiler ve negatif transfer gibi temalar altında kategorize edilerek anlamlandırılmıştır.

3. BULGULAR VE YORUMLAR

Kuzey Makedonya, Arnavutluk ve Kosova'da yaşayan ve ana dilleri Arnavutça olan katılımcıların, yeni bir dil olarak Türkçe edinim süreçlerine dair verdikleri yanıtlar karma içerik analizi ve betimsel çözümleme yöntemleriyle incelenmiştir. Elde edilen bulgular, katılımcıların düşünce dünyaları, dilsel deneyimleri ve zihinsel süreçleri doğrultusunda düzenlenerek dilbilimsel kuramlar çerçevesinde analiz edilmiştir.

3.1. Sosyo-Demografik Dağılımlar ve Dilsel Hazırbulunuşluk

Tablo 3: Katılımcıların Ükelere Göre Dağılımı:

Ülke	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
K. Makedonya	34	60.7	60.7	60.7
Arnavutluk	11	19.6	19.6	80.4
Kosova	11	19.6	19.6	100
Total	56	100	100	

Tablo 3'te görüldüğü üzere araştırmaya 56 katılımcının 34'ü Kuzey Makedonya, 11'i Arnavutluk ve 11'i de Kosova'dan katılmıştır. Balkanlar her ne kadar ortak bir Osmanlı mirasını paylaşırsa da, her ülkenin kendi iç siyasi, sosyal ve demografik dinamikleri, dillerin korunma ve aktarılma biçimlerini doğrudan etkilemiştir. Bu nedenle katılımcıların coğrafi olarak hangi ülkelerde yaşadıklarını ve zihinlerindeki Osmanlıca söz varlığının yoğunluğunu anlamak adına temel bir unsur olarak karşımıza çıkmıştır.

Tablo 3 incelendiğinde, katılımcıların coğrafi dağılımına baktığımızda %60.7 ile Kuzey Makedonya'da yaşayan Arnavut konuşurlara ait olduğu görülmektedir. Bu yoğunluğu, %19.6 ile Arnavutluk ve yine %19.6 ile Kosova'da yaşayan katılımcılar takip etmektedir. Kuzey Makedonya'nın örneklem içerisinde baskın bir orana sahip olması, bölgenin tarihsel ve sosyolengüistik gerçeği ile doğrudan ilişkilidir. Kuzey Makedonya özellikle Üsküp, Kalkandelen (Tetovo), Gostivar gibi şehirlerin, Türk nüfusunun ve Türkçe konuşma geleneğinin yüzyıllardır kesintisiz ve en yoğun şekilde muhafaza edildiği alanlardır. Dolayısıyla bu bölgedeki Arnavut konuşurların, günlük yaşamda Osmanlıca kökenli kelimelere maruz kalma ve bu kelimeleri ana dillerinde üretme sıklığı oldukça yüksektir.

Diğer taraftan, Arnavutluk ve Kosova'dan katılan konuşurların da eşit ve dengeli oranda (%19.6) sürece dahil edilmesi, çalışmaya makro-Balkanik bir vizyon kazandırmıştır. Bu durum, nitel verilerin sadece Türkçenin yerel olarak yoğun konuşulduğu Makedonya bölgesiyle sınırlı kalmadığını; Türkçenin resmî / yoğun bir azınlık dili olmadığı Arnavutluk gibi iç bölgelerde bile asırlık kelime mirasının yeni dil ediniminde nasıl bir işlev gördüğünü karşılaştırmalı olarak analiz etme imkanı tanımaktadır.

Eğitim düzeyi, bir konuşurun kendi ana dilindeki söz varlığına dair geliştirdiği, bilişsel ve dilsel farkındalığı doğrudan belirleyen bir unsurdur. Yüksek eğitim seviyesi, bireylerin diller arasındaki köprüleri, tarihsel bağları ve kelime geçişkenliklerini daha analitik bir süzgeçten geçirmesine fırsatlar vermiştir.

Tablo 4: Katılımcıların Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

Eğitim Durumu	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
İlkokul	3	5.4	5.4	5.4
Ortaokul	1	1.8	1.8	7.1
Lise	9	16.1	16.1	23.2

Üniversite	23	41.1	41.1	64.3
Lisansüstü	20	35.7	35.7	100
Toplam	56	100	100	

Tablo 4’te yer alan eğitim durumu verileri, araştırmaya katılan Arnavut konuşurların akademik ve entelektüel profilinin son derece yüksek olduğunu gözler önüne sermektedir. Katılımcıların %41.1’i lisans düzeyinde eğitim görmekte veya mezun durumdayken, %35.7’si yüksek lisans ya da doktora gibi lisansüstü akademik kademelerde yer almaktadır. Lise mezunlarının oranı %21.4 seviyesindeyken, ilköğretim düzeyindeki katılım %1.8 ile sınırlı kalmıştır.

Katılımcı grubunun toplamda %76.8 gibi çok büyük bir oranının yükseköğretim ve üstü seviyede bulunması, bu çalışmadan elde edilen nitel bulguların derinliği ve güvenilirliği açısından hayati bir öneme sahiptir. Karşımızda duran kitle, dili sadece içgüdüsel olarak konuşan sıradan bir grup değil; iki dilli etkileşimin, morfolojik benzerliklerin ve semantik kaymaların farkında olan, kendi gelişim süreçlerini nesnel bir şekilde gözlemleyebilen entelektüel bir topluluktur. Bu yüksek eğitim seviyesi, katılımcıların anket formundaki açık uçlu sorulara ve ifadelere verdikleri yanıtların, akademik açıdan zengin kavramsal açıklamalar içermesinin en temel gerekçesini oluşturmaktadır.

Tablo 5: Katılımcıların Türkçe Yeterlilik Seviyelerine Göre Dağılımı

Türkçe Seviyesi	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
A1	5	10.7	10.7	10.7
A2	6	12.5	12.5	23.2
B1	3	8.9	8.9	40.0
B2	7	14.3	14.3	37.5
C1	17	30.4	30.4	67.9
C2	18	32.1	32.1	100
Toplam	56	100	100	

Arnavutça konuşur olup da Osmanlı Türkçesinin her iki dilde de ortak kullanılan kelimelerden yararlanmış katılımcıları analiz ettiğimiz çalışmada, halihazırdaki Türkçe bilgi seviyelerini de incelediğimizde karşımıza çıkan tablo yukarıdaki gibidir.

Tablo 5’teki veriler incelendiğinde, katılımcıların mevcut Türkçe yeterlilik düzeylerinin büyük oranda, ileri düzey kategorisinde yoğunlaştığı görülmektedir. Katılımcıların %30.4’ü C1 seviyesinde, %32.1’i C2 seviyesinde Türkçe konuşabilmektedir. Orta düzey olarak kabul edilen B2 seviyesindeki katılımcılar %14.3, B1 seviyesindekiler %8.9 oranında dağılım gösterirken; başlangıç seviyelerindeki A2 ve A1 katılımı oldukça düşüktür. Zaten daha öncede belirttiğimiz üzere katılımcılarımız Türkçeyi, gerek ailelerinden (akrabalarından) gerekse de çevrelerinden az çok bilmektedirler. Onların mevcut Türkçe bilgilerini, konuşma, dinleme ve okuma alanlarında gelişmesine katkı sağlayan Osmanlıcada bulunan ortak kelimeler katılımcıların daha iyi motive etmektedir.

Katılımcıların %62.5’inin yetkin ve ileri düzeyde Türkçe konuşuyor olması, dildeki akıcılık, kelime transferi ve sosyolinguistik süreklilik üzerine yaptıkları değerlendirmelerin olgunluğunu göstermektedir.

Bir dildeki seviye başarısı, katılımcıların Türkçe ile geçirdikleri zaman süresiyle de tam bir kronolojik paralellik göstermektedir. Analizde yer alan katılımcıların bazılarında zaten Türkçe kelimeler mevcuttur. Lakin zamanla bunu, özellikle de her iki dilde de ortak bulunan Osmanlıca kelimeler aracılığı ile ilerlettikleri gözlemlenmiştir. Örneğin; aşağıda verdiğimiz tablo 6’da, katılımcıların hangi süre zarfında her iki dilde de var olan ortak kelimelerden yararlanarak seviyeleri artmıştır.

Tablo 6: Katılımcıların Türkçe Öğrenme Süresine Göre Dağılımı

Süre	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
0-6 Ay	11	19.6	19.6	19.6
1 Yıl	11	19.6	19.6	39.3
2-3 Yıl	10	17.9	17.9	57.1
4 Yıl ve Üzeri	24	42.9	42.9	100
Toplam	56	100	100	

Katılımcıların %42.9’u 4 yıldan daha uzun bir süredir aktif ve kurumsal olarak halihazırdaki Türkçe bilgisinin üretimiyle ilgilenmektedir. 1-2 yıldır kendini geliştirenler %30.4, 2-3 yıldır kendini Türkçe dilinde ilerletenler %16.1 ve 1 yıldan daha az süredir bu süreçte olanlar %10.7 olarak belirlenmiştir.

Bu zaman içerisinde 4 yılı deviren ve ileri dil seviyesine ulaşan Arnavut konuşurlar, yeni bir dil olarak Türkçeyi edinirken, geçmişten getirdikleri Osmanlıca söz varlığı köprülerini bizzat inşa etmiş ve bu durumun tüm avantaj ile dezavantajlarını uzun süreli bir zaman diliminde test etmişlerdir. Daha az Türkçeyi bilen küçük grup ise, ortak kelimelerin dil ediniminin henüz en başında oluşturduğu o ilk tanıdıklık ve psikolojik rahatlama hissini betimlemek adına çalışmaya işlevsel bir çeşitlilik katmıştır.

3.2. Ortak Söz Varlığının Dil Becerilerine Fonksiyonel Etkileri ve Pozitif Transfer

Tablo 7: Ortak Söz Varlığının Türkçe Öğrenme Sürecini Kolaylaştırma Durumu

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	48	85.7	85.7	85.7
Hayır	8	14.3	14.3	100
Toplam	56	100	100	

Tablo 7'ye göre iki dildeki ortak söz varlığının genel olarak kavrama ve benimseme sürecini kolaylaştırıp kolaylaştırmadığına dair yapılan analizde katılımcıların %85.7'si evet yanıtını vererek net bir biçimde olumlu görüş bildirmiştir. Bu duruma mesafeli yaklaşan, yani ortak kelimelerin herhangi bir kolaylaştırıcı etkisinin olmadığını savunanların oranı ise %14.3 ile analiz edilmiştir.

Bir diğer analiz tablomuzda ise, her iki dildeki ortak kelimelerin, konuşma faktörünün en önemli aşaması olan zihinde cümleyi kurma ve bunu sözel olarak ifade etme hızı üzerindeki etkisini anlamak amacıyla yöneltilen soruya verilen yanıtlarda analizimizi destekler mahiyettedir.

Tablo 8: Ortak Kelimelerin Cümle Yapılarını Anlama ve Kurma Hızına Etkisi

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	45	80.4	80.4	80.4
Hayır	11	19.6	19.6	100
Toplam	56	100	100	

Tablo 8’de katılımcıların %80.4’ü ortak kelimelerin cümle yapılarını anlama ve konuşurken, cümle kurma yetilerini gözle görülür biçimde hızlandırdığını ortaya çıkarmıştır. Bu sürecin kendilerine bir hız katmadığını belirtenlerin oranı ise %19.6 olarak gerçekleşmiştir.

Nitel dil araştırmaları ve psikolinguistik literatürde sözlü üretim ile konuşma akıcılığı, zihinsel kelime seçimi, kavramsal hazırlık ve kelimeyi hatırlama süreçlerini doğrudan birbirine bağlamaktadır. Hedef dile tamamen yabancı olan bir kişi, yeni bir dilde cümle kurarken önce kavramı zihninde yapılandırır, ardından o kavrama uygun tamamen yabancı fonetik ve semantik kalıpları hafızasından çağırmaya çalışır. Sözel üretimde tıkanmalara, duraklamalara ve akıcı bir şekilde konuşmanın önüne geçer.

Arnavutça konuşan bireyler için durum biraz farklıdır. Arnavutça konuşurlar, yeni bir dil olarak Türkçeyi konuşurken zihinlerinde sıfırdan bir kelime dünyası inşa etmek zorunda kalmadıklarının bizzat tecrübesini yaşamaktadırlar. Kendi ana dillerinde günlük hayatta, mutfakta, sosyal ilişkilerde veya edebi metinlerde aktif olarak kullandıkları Osmanlıca kökenli kelimeler, Türkçe konuşma anında bilişsel basamak vazifesi görmektedirler. Katılımcı, konuşma esnasında zihinsel olarak işlem süresini kısaltarak, tanıdık olduğu bu kelimeleri hızlı bir şekilde konuşmasına aktarmaktadır. Tarihsel dil temasının getirdiği bu kelime mirası, Arnavut konuşurların modern Türkçeyi konuşurken yaşadıkları zihinsel zorlanmayı ve ona paralel olarak doğal sürekli konuşma yetisini güçlendirdiği durumunu analiz etmektedir.

Tablo 9: Katılımcıların Türkçe Öğrenmedeki Alana Göre Dağılımı

Nedenler	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Eğitim	28	50.0	50.0	50.0
İş	1	1.8	1.8	51.8
Kültürel İlgi	12	21.4	21.4	73.2
Aile	15	26.8	26.8	100.0
Toplam	56	100.0	100.0	

Tablo 9’da katılımcıların öncelikli Türkçe kullanma nedenleri incelendiğinde %50’sinin eğitimsel amaçlarla, %26.8’inin ailevi bağlar ve köken gerekçesiyle, %21.4’ünün ise kültürel ilgi neticesinde Türkçe dilini bünyesine kattığı analiz edilmiştir. Yalnızca %1.8’lik bir kısım iş ve ticaret yoluyla Türkçe diliyle muhatap olduğunu ifade etmiştir.

Genel olarak dağılıma tekrar bakacak olursak, Balkanlar'da Türkçe ile muhatap olma eğiliminin sadece pragmatik, ekonomik veya profesyonel zorunluluklardan kaynaklanmadığını; aksine çok güçlü bir sosyo-kültürel ve tarihsel tabana oturduğunu bizlere göstermektedir. Ailevi bağlar ve kültürel ilginin toplamda %48.2 gibi büyük bir orana ulaşması, dilin toplumda bulunan Arnavut konuşurlardaki yerini belirtir.

Tablo 10: Osmanlı Döneminin Kültürel ve Dilsel Yapısının Arnavutlukta Türkçe Üzerinde Kültürel ve Dilsel Mirasa Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	49	87.5	87.5	87.5
Hayır	7	12.5	12.5	100
Toplam	56	100	100	

Tablo 10'daki analize baktığımızda, katılımcıların %87.5'inin evet yanıtını vererek tarihsel sürekliliğe dikkat çektiğini görüyoruz. Bir diğer tablo olan 11. Tablo'da ise aşağıda görüldüğü üzere bu köklü miras algısının bireysel olarak motivasyonu artırma adına doğrudan yansımalarının analizini etki ettiğine şahit oluyoruz.

Tablo 11: Türkçe Öğrenirken Ortak Kelimelerin Oluşturduğu Motivasyona Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	48	85.7	85.7	85.7
Hayır	8	14.3	14.3	100
Toplam	56	100	100	

Hedef dile karşı duyulan sempati ve tarihsel yakınlık, bireylerin içsel motivasyonunu besleyen en güçlü kaynak olarak kabul edilir. Elde ettiğimiz analizler, Arnavutça konuşurların Türkçeye yönelik sergiledikleri ilgi ve olumlu tutumun, doğal olmayan veya dışsal zorlamalarla inşa edilmediğini; aksine köklerini asırlık bir ortak geçmişten alan canlı motivasyondan aldığı ortadadır.

Arnavutça konuşurların halihazırda aşina oldukları, yabancılık çekmedikleri Osmanlıca kelimelerin varlığı, konuşurlara Türkçe edinim sürecinin başında bir tür psikolojik konfor alanı

ve tanıdıklık hissi vermektedir. Arnavutça konuşur olan katılımcılar, yabancı bir dil dünyasında kaybolmak yerine, kendi kültürel ve ailevi geçmişinden – bu oran ortalama %26.8 – izler bulduğu bir dille bağ kurmaktadır.

Tablo 12: İki Dilde de Var Olan Kelimelerin Dört Temel Becerilerden Dinleme Becerisi Üzerindeki Etkiye Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	46	82.1	82.1	82.1
Hayır	10	17.9	17.9	100
Toplam	56	100	100	

Tablo 12’de açıkça görüyoruz ki, dil edinim sürecinde girdilerin doğru ve hızlı bir şekilde işlenmesi, alıcı dil becerilerinden dinleme yetisinin gelişmişliği ile doğrudan orantılıdır. Yapmış olduğumuz araştırma kapsamında, her iki dilde de olan ortak kelimelerin, Arnavut konuşurların Türkçeyi işitsel olarak algılama süreçlerine ve bu durumun günümüz popüler kültür ürünlerini takip etmedeki işlevselliğine olan etkileri analiz edilmiştir. Katılımcılara yöneltilen soru karşılığında katılımcıların %82.1’i evet derken, %17.9’u hayır diyerek negatif düşüncelerini ifade etmişlerdir.

Tablo 13: Ortak Kelimelerin Medya ve Türk Dizilerini Anlama Sürecine Etkisi

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	48	85.7	85.7	85.7
Hayır	8	14.3	14.3	100
Toplam	56	100	100	

Tablo 13’te görüldüğü üzere %85.7 oranında katılımcı ortak kelimelerin varlığının Türk dizilerini ve medya içeriklerini anlamada kendilerine doğrudan ve ciddi bir kolaylık sağladığını beyan ederken, Sadece %14.3’lük bir kesimde bu durumun tam tersini düşündüklerini belirtmişlerdir. Genel açıdan konuya bakıldığında Türk medyası ve popüler diziler içerisinde geçen her iki dilde de var olan Osmanlıca dilinde de varlığını koruyan ortak kelimelerin anlamayı kolaylaştırdığı analizi yapılmıştır.

Tablo 14: Türkçe Dilini Geliştirme Sonrasındaki Farkındalığa Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	44	78.6	78.6	78.6
Hayır	12	21.4	21.4	100
Toplam	56	100	100	

Tablo 14’de baktığımızda %78.6 oranında katılımcının, halihazırdaki var olan Türkçesini geliştirirken ortak kelimeleri fark ettiği görülmektedir. Diğer %21.4’lük bir kesim ise bu farkındalığın dil öğrenimi öncesinde var olduğunu belirtir.

Tablo 15: Katılımcıların Türkçe Gelişiminde Yeni Kalıplarla Öğrenmeye Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	51	91.1	91.1	91.1
Hayır	5	8.9	8.9	100
Toplam	56	100	100	

Tablo 15’te katılımcıların %91.1’i evet kısmını işaretleyerek ciddi bir çoğunlukla bu duruma onay vermiş. Lakin %8.9’u diğer kısmı işaretleyerek duruma hayır diyen katılımcılar ise negatif şekilde düşüncelerini yansıtmışlardır.

3.3. Diller Arası Girişimi: Negatif Transfer ve Yalancı Eş Değerler

Tablo 16: Ortak Kelimelerin Yazılı ve Kurallı Dil Gelişiminde Hata Oluşturma Durumu

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	38	67.9	67.9	67.9
Hayır	18	32.1	32.1	100
Toplam	56	100	100	

Tablo 16’ya göre yöneltilen soruya %67.9 oranında katılımcı iki dilde de var olan kelimelerin dört temel beceriden yazma becerisi üzerinde etkisi olduğunu pozitif ifade ederken, %32.1 oranındaki katılımcı ise bu durumu negatif cevaplamıştır.

Tablo 17: Katılımcıların Negatif Transfer’de Yanlış Kullanımlarına Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	11	19.6	19.6	19.6
Hayır	45	80.4	80.4	100
Toplam	56	100	100	

İki dil arasında diller arası etkileşimin en belirgin pedagojik dezavantajlarından biri olan anlam kaymaları ve bunun etkisi incelendiğinde katılımcılara yöneltilen; bazı kelimelerin zamanla anlam değiştirmesi halihazırda bilinen Türkçeyi geliştirirken yanlış kullanım yapmanıza sebep oluyor mu? sorusuna, katılımcıların %19.6’sı evet derken, %80.4’ü ise negatif bir etki oluşturmadığını ifade etmişlerdir.

Tablo 18: Katılımcılarda Türkçe Gelişiminde Oluşan Kaygı Dağılımı

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	36	64.3	64.3	64.3
Hayır	20	35.7	35.7	100
Toplam	56	100	100	

Tablo 18’de katılımcıların %64.3’ü tanıdık kelimelerin dil korkularını hafiflettiğini belirtmiştir. % 35.7’lik bir kesim ise bu durumun kaygı seviyeleri üzerinde bir değişim oluşturmadığını belirtmiştir.

Tablo 19: Katılımcılarda Türkçe Gelişiminde Oluşan Özgüven Dağılımı

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	50	89.3	89.3	89.3
Hayır	6	10.7	10.7	100
Toplam	56	100	100	

Tablo 19’da katılımcıların %89.3 gibi çok yüksek oranı konu ilgili ortak kelimelerin özgüven duygularına pozitif olarak katkı sağladığını ifade ederken, %10.7’yi temsil eden kesim ise negatif noktada etkisinin olduğunu ifade etmiştir.

Tablo 20. Katılımcıların Ailesinde Aktif Türkçe Kullanıma Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	45	80.4	80.4	80.4
Hayır	11	19.6	19.6	100
Toplam	56	100	100	

Tablo 20’de görüldüğü üzere katılımcıların %80.4’ünün ailesinde Türkçe kökenli kelimelerin kullanıldığını görmekteyiz. %19.6’lık kesim ise ailesi içerisindeki bireylerin ortak kelimeleri aktif olarak kullanmadıklarını ifade etmişlerdir.

3.4. Kuşaklararası Dil Aktarımı ve Kültürel Kimlik

Tablo 21: Ortak Kelimelerin Aile İçi ve Kuşaklararası Kullanım Dağılımı

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	51	91.1	91.1	91.1
Hayır	5	8.9	8.9	100
Toplam	56	100	100	

Tablo 21’de katılımcıların %91.1’lik bir oran yöneltilen soruya evet cevabı verirken, sadece % 8.9’luk bir oran hayır diyerek cevaplandırmıştır.

Bu kısım tezimizin teorik açıdan temelini güçlü kılan bulgulardan biridir. Her iki dildedeki bulunan ortak kelimeler 50-70 yaş arası ebeveynler, büyükanneler ve büyükbabalar vasıtasıyla aile içinde kültürel bir miras olarak saklanır.

Günümüz Arnavutça konuşurları ise, Türkçeyi belleklerinde geliştirmeye başladıklarında, aslında her iki dildedeki var olan ortak kelimelerden dolayı yabancı olmadıkları bir dil yapısıyla karşılaşmakta ve çocukluklarından itibaren aile ortamından yani ebeveynlerinden işittikleri, kulak aşinalığı kazandıkları ve sosyal olarak bilinç altında saklı olan bu durumu canlandırarak modern Türkçeyi konuşma süreçlerine katkı sağlamaktadırlar.

Tablo 22: Ortak Kelimeler ve Türk Kültürünü Anlama Dağılımı

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	49	87.5	87.5	87.5
Hayır	7	12.5	12.5	100
Toplam	56	100	100	

Tablo 22’de gördüğümüz üzere ankete katılan Arnavut konuşurların %87.5’i bu konuda olumlu kanaatini belirterek dil ve kültür arasındaki bütünlüğü ortaya çıkarmışlardır.

Tablo 23: Arnavutçada ve Türkçede Kullanılan Ortak Kelime Yapılarının Balkanlarda Yaşayan Halklar Arasında Sağladığı Kolaylık Dağılımı

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	46	82.1	82.1	82.1
Hayır	10	17.9	17.9	100.0
Toplam	56	100.0	100.0	

Tablo 23’te ise durumun bölgesel ve çok uluslu iletişim boyutunu bize gösterdiğini görmekteyiz. Ankete katılan Arnavutça konuşurların %82.1’i görüşlerini pozitif olarak belirterek her iki dildedeki Osmanlıca ortak kelimelerin Balkan coğrafyasında yaşayan halklar arasında anlaşmayı kolaylaştırdığını ifade etmişlerdir. Geri kalan %17.9’luk kesim ise halklar arası anlaşmaya katkısı olmadığını savunmuşlardır.

Elde ettiğimiz bulgularda, Osmanlıca kökenli kelimelerin Arnavut konuşurlara sadece teknik bir dilsel kolaylık sunmadığını; aynı zamanda Türk kültür dünyasını, deyimlerini ve mantık yapısını içeren, derin anlamlara olanak tanıdığına bizlere göstermektedir.

Katılımcıların %82.1’ine göre her iki dildedeki bulunan ortak kelime yapıları, tarih boyunca dilsel ve etnik şekilde anılmış çok kültürlü Balkan coğrafyasında, farklı ulusların ortak anlamsal paydada buluşmasını ve karşılıklı sözel olarak anlaşma sağlamayı kolaylaştıran, bölgenin iletişim noktasında toplumsal bir köprü olduğunu söyleyebiliriz.

Tablo 24: Türkçe Materyallerdeki Ortak Kelimelerin Talep Dağılımı

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	46	82.1	82.1	82.1
Hayır	10	17.9	17.9	100.0
Toplam	56	100.0	100.0	

Günümüzde kullandığımız standart Türkçe setlerde, dünyanın neresinde olursa olsun yaşayan muhatap sayabileceğimiz katılımcılar için genel geçer, gayet anlaşılır ve kolaylık sağlayacak şekilde her iki dildedede var olan ortak kelimelerde kullanılarak hazırlanmış içerikler olmalıdır.

Balkanlar coğrafyasındaki Arnavut konuşurların dil edinimindeki zihinsel hazırbulunuşluk düzeyleri ve kelime hafızaları, dünyanın geri kalanındaki bir katılımcıdan tamamen farklıdır. Bölgeye özgü, karşılaştırmalı dil odaklı yerel materyallerin üretilmesi verimin artmasına vesile olacaktır.

Bulgularımız ve yorumlarımız ile ilgili Balkan coğrafyasında Arnavutça konuşurların halihazırda bazlarında yer alan Türkçe diline sahip olan 56 katılımcıdan elde edilen betimsel nitel veriler bir bütün olarak değerlendirildiğinde; her iki dil arasında yılları bulan tarihsel ve kültürel bağların her iki dildedede bulunan Osmanlıca kelimelerin sağladığı kolaylıklar sonucu gelişimi ve etkileşimi görülmektedir. Araştırma sonunda elde edilen veriler; her iki dildedede var olan ortak kelimeler, konuşma akıcılığına ve cümle kurma hızına (%80,4), mevcut dili geliştirmeye (%85.7), dinleme becerisi ve medya okur yazarlığına (%85.7), zihinsel kalıp edinimine (%91.1) ve katılımcıların konuşma özgüvenine (%89.3) olumlu katkılar sağladığını katılımcıların cevaplarıyla göstermiştir.

Karşımızdaki kitle Türkçeyi sıfırdan öğrenen bir grup değil; aksine aile içi iletişimde (%80.4) ve özellikle 50-70 yaş arası ebeveyninin dilinde (%91.1) duymuş ve bazına almış şekilde büyümüş sosyal bir kitledir. Bu süre zarfında zorlayıcı unsur olarak karşımıza %19.6 oranında Negatif Transfer olarak çıkan olgu, tarihsel dil temasının doğasından kaynaklanan ve kurallı yazma dönemlerinde (%67.9) kendini gösteren bir engel olarak çıkar.

Balkanlarda yaşayan Arnavutça konuşurların zihinlerinde zaten var olan Osmanlıca kelimelerle Türkçeyi daha etkili bir şekilde geliştirmeleri, durumu kolaylaştırdığı ve muhatap olan Arnavutça konuşurların daha motivasyonu yüksek olduğu gözlenmiştir.

Tablo 25: Aile Bireylerinde Türkçeyi Bilme Dağılımı

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	38	67.9	67.9	67.9
Hayır	18	32.1	32.1	100
Toplam	56	100	100	

Tablo 25'te görüldüğü üzere katılımcılarımızın aile bireyleri içerisinde Türkçe bilme oranı %67.9 ile yüksektir. Katılımcılarımızın %32.1'i hayır cevabını versede, onlarda diğer katılımcılara göre daha azda olsa kelimeleri bilmektedirler.

Tablo 26: Arnavutça Konuşurların Günlük Hayatlarında Türkçeye Karşılaşma Dağılımı

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Çok Sık	31	55.4	55.4	55.4
Sık	9	16.1	16.1	71.4
Ara Sıra	15	26.8	26.8	98.2
Nadiren	1	1.8	1.8	100
Toplam	56	100	100	

Tablo 26'da ise katılımcılarımıza günlük hayat içerisinde Türkçeye karşılaşma durumunu sorduk. Ankete katılan 56 katılımcının % 55.4'ü çok sık derken, %16.1'i sık olarak cevaplamış, % 26.8'i ara sıra, %1.8'i ise nadiren diyerek düşüncelerini ifade etmişlerdir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1. Sonuçlar

Çok uluslu Balkan coğrafyasının (Kuzey Makedonya, Arnavutluk ve Kosova) sosyal ve tarihsel dokusunda yıllardır harmanlanan Osmanlıca kökenli kelime mirasının, yeni bir dilsel

alan olarak Türkçe üreten Arnavut konuşurlar üzerindeki etkileri analiz edilmiştir. Araştırmamızın temel çıkış noktası ve ulaştığı en net gerçeklik; katılımcılarımızın Türkçeyi sıfırdan, köksüz ve bütünüyle yabancı bir nesne gibi öğrenmedikleridir. Aksine Arnavut konuşurlar, zihinsel altyapılarında ve kültürel yapılarında halihazırda Türkçenin özünü barındıran, iki dilli bir hazineyle doğmuş bireylerdir. Bu bağlamda ulaşılan net sonuçlar ve geliştirilen geleceğe yönelik önerilerimiz belirtilmiştir.

Katılımcıların %85.7'si her iki dildedede var olan ortak kelimelerin süreci kolaylaştırdığını, %80.4'ü ise cümle kurma ve konuşma hızını doğrudan arttırdığını ifade etmiştir. Bu veriler, katılımcıların yeniden bir dil inşa etmediklerini, aksine zihinlerinde var olan Osmanlıca – Türkçe kalimleri aktifleştirdiklerini bizlere göstermektedir. Konuşma eylemi sırasında kelimeyi yeniden öğrenip çağırarak yerine, halihazırda aşına olunan ortak kelimelerin varlığı birer seviye atlama tahtası olarak kullanılmış, bu da Arnavut konuşurların Türkçeyi çok daha detaylı anlayabilmesine ve düzgün bir şekilde ifade edebilmesini sağlamıştır.

Katılımcıların %89.3'ünün ortak kelimeler sayesinde yüksek bir konuşma özgüveni hissettiği, %64.3'ünün ise dil kaygısını tamamen aştığı tespit edilmiştir. Bu durum, sıfırdan dil öğrenenlerin yaşadığı akustik yabancılik ve dışlanma korkusunun, Arnavut konuşurlarda baştan kırıldığını bize göstermektedir. Zihinlerinde zaten Türkçeyi barındıran Arnavut konuşurlar, dili üretirken kendilerini yabancı bir sahada değil, yıllarca bir konfor ve güven alanı içinde görmektedirler.

Katılımcıların %85.7'si Türk medyasını ve dizilerini anlamada her iki dildedede bulunan ortak kelimelerin kolaylık oluşturduğunu ifade etmiştir. Arnavut konuşurlar, hızlı ses akışı içerisinde süzülen ve az çok akrabaları veya yakın çevresi vesilesiyle bildikleri Osmanlıca kökenli kelimeleri (örneğin; kader, niyet, adet, bereket, helva vb.) işitme çaba noktası olarak kullanmışlardır. Genel açıdan bakacak olursak bu durum, karmaşık dilsel yapıların bile bütünüyle yeniden deşifre edilmesi yerine, halihazırda var olan anlamsal kodlar üzerinden bize göstermektedir.

Katılımcıların %80.4'ü ailelerinde veya geniş çapta akrabalarında ortak kelimelerin hala kullanıldığını, %91.1'i ise 50-70 yaş arası ebeveynlerinin söz varlığını kullandığını belirtmiştir. Bu sonuca göre, Arnavut konuşurların Türkçeyi daha iyi anlama ve konuşma becerilerinin kurumsal dersliklerden önce, aile içindeki gelenek ve dili kullanma şekline göre ortamda yer

bulduğunu kanıtlar. Analizlerimize katılan katılımcılar, küçüklüklerinden bu yana kulak aşinalığına sahip oldukları bir sözü, modern Türkçeyi geliştirirken ellerinde pozitif bir değer olarak kullanmışlardır.

Muhatap olduğumuz katılımcıların ve katılımcılara ulaşırken aracı olan kişilerin Türkçe kelimeleri duyduklarında yabancılık çekmedikleri, aksine bu kelimeleri anladıkları belirlenmiştir.

Sürecin dikkat çeken yönlerinden birisi de, katılımcıların %19.6'sının tecrübe ettiği negatif transfer durumudur. Tarihler boyunca Arnavutların iç dinamikleriyle gelişen yada modern Türkçede anlamsal değişime uğrayan bazı Osmanlıca kelimeler, iki dilde farklı yollara ayrılmıştır. Zihinlerdeki var olan kelimelere güvenen Arnavut konuşur, bu anlam olarak değişkenlik gösteren durumdan dolayı, kurallı yazılı gelişim dönemlerinde (%67.9) bazı yanlış kullanımlarla karşılaşabilir.

Bununla birlikte herhangi bir Arnavut ailenin evine ziyaret etseniz. Muhabbetinin içerisinde Osmanlıca kökenli her iki dildedede var olan kelimeler karşımıza çıkar. Kullanım aşamasında, katılımcı yada kelimeyi kullanan kişi Türkçe söz söylerken, anlamının ise farklı maksatla kullanıldığını görebilirsiniz. Örneğin; bir Arnavut konuşur, merak kelimesini kullanır. Türkçede bu kelime bir şeyi öğrenme isteği anlamı taşırken, Arnavutçada endişe anlamı taşır. (Odlin, 1989 ve Ringbom, 2007).

4.2. Öneriler

Verilerden elde ettiğim en net sonuçlardan biri, katılımcıların var olan gelen Türkçelerini geliştirirken yeniden bir kelime havuzu inşa etmek yerine zihinlerindeki saklı olan kısmı aktifleştirdikleridir. Bu açıdan bakıldığında, Balkan coğrafyasındaki Arnavutça konuşurlar için yapılması gereken proje; her iki dildedede var olan Osmanlıca kelimeler sözlüğüdür. Katılımcıların ana dillerinden ötürü zaten bildikleri ortak Osmanlıca kelimeleri (Turkizm) temel alan, bu kelimeleri yeni Türkçe şekillerine ekleyen ve geliştiren bir sistem başlatılmalıdır.

Analizlerimde katılımcıların büyük bir kısmının konuşma, dinleme ve okuma aşamalarında her iki dilde var olan Osmanlıca kelimelere başvurdukları tespit edilmiştir. Aslında analizimize katılan katılımcıların dili daha akıcı anlama ve konuşma adına her iki dildedede bulunan kelimeleri kullanmaları onları daha da hızlandıracağı düşüncesine varıldı. Bu sebepten dolayı

zihinlerinde zaten var olan kelimeleri tekrar gün yüzüne çıkarmaları için çalışmalar yapılmalıdır.

Araştırmada katılımcıların yaşadığı en belirgin zorluğun %19.6 oranındaki negatif transferlerin olduğu ve her iki dildedede zamanla farklı anlamlara dönüşen yani semantik sapmaya uğrayan kelimelerden kaynaklandığı tespit edilmiştir. Katılımcılarımızdaki zihinlerindeki var olan ortak kelimeler, yazılı üretimde bir hataya dönüşmesini engellemek için, Balkanlara özel Türkçe-Arnavutça Zamanla Değişime Uğrayan Kelimeler Kılavuzu oluşturulmalıdır.

Arnavut konuşurlarımızın her iki dildedede var olan Osmanlıca kelimeler vesilesiyle iyi bir konuşma özgüvenini yaşadıkları ve kaygıdan yavaş yavaş uzaklaştıkları gerçeğinden hareketle; yaşamın her alanında katılımcılara özgün ve aile içerisinde zaten kullanılan ortak kelimeler ile pratik çalışmaları yapmaları tavsiye edilmelidir.

Arnavut konuşurlarımızın yılları kapsayacak şekilde gözlem yapılarak Türkçeyi öğrenme hızları analiz edilmeli ve bu analizler sonucunda katılımcılarımızın ilerlemeleri takip edilmeli. Bu sebeple katılımcılarımızın halihazırda bildikleri Türkçeyi ne derece geliştirdikleri ve hayatlarında kullandıkları gözlemlenmelidir. Bununla birlikte her iki dildedede bulunan Osmanlıca kelimelerin ne derece kullanıldığı ve kolaylık sağladığıda tespit edilmeli.

Araştırmamda bu kelime mirasının özellikle 50-70 yaş arası ebeveynlerde çok daha canlı olduğunu, ancak genç nesillerde, Türk dizileri ve medya vasıtasıyla yeniden üretilerek kullanıldığını tespit ettim. Gelecekte yapılacak çalışmalarda, küreselleşmenin ve dijital medyanın dilsel miras üzerindeki değişimi tetikleyici unsurları çeşitli araştırmalarla incelenmelidir.

Arnavutça konuşurlar özelinde sınırlandırmış olsamda, aynı şekilde tarihi geçmişi barındıran ve Osmanlıca söz varlığını paylaşan Boşnak, Makedon veya Sırp konuşurların da Türkçeyi kullanma süreçleri çalışmaya dahil edilerek, Türkçenin Balkan dillerindeki ortak kelimelerinde araştırılmasını ve bu konu ile ilgili çeşitli araştırma kitapları yazılmasını tavsiye ederim. Tez sürecimiz içerisinde yaklaşık olarak 60 – 70 sene öncesine kadar Osmanlı Türkçesiyle birbirleri arasında görüşüklerine dair bilgilerede ulaşılmıştır. 1945 yılında Makedoncanın ülkede resmî dil ilan edilmesinin ardından bu durum yavaş yavaş etkisini kaybetmiştir.

KAYNAKÇA

Aksan, D. (2007). *Türkçenin sözvarlığı*. Ankara: Bilgi Yayınevi.

Aykaç, N. (2015). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin genel tarihçesi ve bu alanda kullanılan yöntemler. *Eğitim Dünyası Dergisi*, 5(18), 45-62.

Bilge, M. (1991). *Balkanlarda Osmanlı kurumları ve eğitim sistemi*. Enderun Kitabevi.

Bölükbaş, F. (2011). The effects of language similarities on Turkish learning processes of students from the Balkan countries. *Educational Research and Reviews*, 6(5), 624-633.

Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Erkan Özcan, A., Demirel, F. Ve Karadeniz, Ş. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (16. Baskı). Pagem Akademi.

Creswell, J. W. (2014). *Araştırma deseni: Nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları* (S. B. Demir, Çev.). Eğiten Kitap.

Çabej, E. (1976). *Studime gjuhësore: Hyrje në historinë e gjuhës shqipe*. Rilindja.

Demiraj, S. (1988). *Gjuha shqipe dhe historia e saj*. Tiranë: Shtëpia Botuese “8 Nëntori”.

Eren, H. (1970). Arnavutça ve Türkçe. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı – Bülten*, 1970, 155-163.

Ergin, M. (2009). *Osmanlıca dersleri*. Boğaziçi Yayınları.

Odlin, T. (1989). Language transfer: Cross-linguistic influence in language learning. Cambridge University Press.

İnalçık, H. (1993). *Osmanlı İmparatorluğu: Toplum ve ekonomi*. Eren Yayıncılık.

İnalçık, H. (1994). Osmanlı İmparatorluğu'nun ekonomik ve sosyal tarihi. Eren Yayıncılık.

Kanun-i Esasi (1876). Kanun-i esasi (1876 Anayasası). Düstur, 1. Tertip, Cilt 3, s. 290-300.

Korkmaz, Z. (2003). *Türkiye Türkçesi grameri: Şekil bilgisi.* Türk Dil Kurumu Yayınları.

Lewis, G. (1999). *Türk dil reformu: Trajik bir başarı*(M. Ölek, Çev.). Pelemis Yayınları.

Ortaylı, İ. (2007). *İmparatorluğun en uzun yüzyılı* (24. Baskı). Alkım Yayınevi.

Okumuş, K. (2010). *Eğitim araştırmalarında nitel veri toplama araçları ve analizi.* Anı Yayıncılık.

Özcan, A. ve Sallabaş, M. A. (2023). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde söz varlığı unsurlarının aktarımı ve öğrencilerin gelişim düzeyleri. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 8(2), 142-158.

Padem, H., Göksu, A. Ve Konaklı, M. (2012). Öğretimde yeni bir yaklaşım: İnternet destekli sınav ve anket uygulamaları. *Journal of Economic and Social Studies*, 2(1), 117-133.

Ringbom, H. (2007). The importance of cross-linguistic similarities in foreign language learning. *Multilingual Matters*.

Selinker, L. (1972). Interlanguage. *International Review of Applied Linguistics in Language Teaching*, 10(1-4), 209-232.

Subaşı, M. ve Okumuş, K. (2017). Bir araştırma olarak durum çalışması. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(2), 419-426.

Sencer, M. ve Irmak, Y. (1984). *Toplumsal araştırmalarda yöntem.* Say Yayınları.

Sönmez, V. Ve Alacapınar, F. G. (2016). *Örneklendirilmiş bilimsel araştırma yöntemleri* (4. baskı). Anı Yayıncılık.

Şahin, İ. (2001). Osmanlıların Balkanları iskân politikası. *Güneydoğu Avrupa Araştırmaları Dergisi*, (1), 1-18.

Tüfekçioğlu, B. ve Yıldırım, S. (2023). Arnavutluk'ta yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde ortak kelimelerin kullanımı. *Balkan Araştırma Enstitüsü Dergisi*, 12(1), 85-104.

Xhafçe, E. (2019). Arnavutça konuşma dilinde Türkizmalar: Kosova sözlü tarihi örneği. *Balkan Araştırma Enstitüsü Dergisi*, 8(2), 285-304.

Yin, R. K. (2018). *Case study research and applications: Design and methods* (6. Baskı). Sage Publications.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (8. baskı). Seçkin Yayıncılık.